

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Перший проректор

“ _____ ” _____ 2013 р.

ОСНОВИ ОХОРОНИ ПРАЦІ

(назва навчальної дисципліни)

ПРОГРАМА

нормативної навчальної дисципліни

підготовки бакалавра

(назва освітньо-кваліфікаційного рівня)

напряму 6.040103 «Геологія»

(шифр і назва напряму)

Спеціальності

(шифр і назва спеціальності)

Тимчасово діюча до прийняття галузевого стандарту вищої освіти України

(Шифр за ОПП 3.02)

Харків
2013 рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: кафедра гідрогеології геолого-географічного факультету відповідно до наказу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи та Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду від 21.10.2010 р. № 969/922/216 «Про організацію та вдосконалення навчання з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності та цивільного захисту у вищих навчальних закладах України»

Засідання кафедри “29” квітня 2013 року, протокол № 8

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Професор кафедри гідрогеології, к. г.-м.н. Терещенко Віктор Олександрович
Старший викладач кафедри гідрогеології ГГФ Сухов Валерій Васильович

Схвалено методичною комісією геолого-географічного факультету

Протокол № ____ від “ ____ ” _____ 2013 р.

“ ____ ” _____ 2013 р. Голова _____ (Жемеров О.О.)

Обговорено та затверджено Вченою радою геолого-географічного факультету

“ ____ ” _____ 2013 року, протокол № ____

Голова ради _____

Пересадько В.А.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	<i>заочна форма навчання</i>
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 0401 Природничі науки (шифр і назва)	Нормативна (цикл дисциплін професійної та практичної підготовки)	
	Напрямок підготовки 6.040103 Геологія (шифр і назва)		
Модулів – 2	Спеціальність (професійне спрямування):	Рік підготовки:	
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____		4-й	5-й
(назва)		Семестр	
Загальна кількість годин -108		8-й	9-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента - 6	Освітньо-кваліфікаційний рівень: Бакалавр геології	24 год.	8 год.
		Практичні, семінарські	
		12 год.	год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		72 год.	100 год.
		ІНДЗ: год.	
		Вид контролю: залік	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 1:2

для заочної форми навчання – 1:12,5

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета вивчення дисципліни полягає у набутті знань та формуванні у майбутніх фахівців (бакалаврів) компетенцій вирішувати типові завдання професійної діяльності з усвідомленням обов'язку виконання всіх вимог і заходів з охорони праці забезпечуючи збереження життя, здоров'я і працездатності людини в процесі трудової діяльності.

За результатами вивчення дисципліни бакалаври за відповідними напрямками підготовки мають бути здатними вирішувати професійні завдання з урахуванням вимог охорони праці та володіти такими компетенціями: .

- використовувати положення нормативно-правових документів з охорони праці та промислової безпеки у своїй діяльності;
- володіти основними методами збереження здоров'я та працездатності на виробництві;
- обґрунтовувати вибір безпечних режимів, параметрів, виробничих процесів (в галузі діяльності);
- виконувати функції, обов'язки і повноваження з охорони праці на робочому місці та у виробничому колективі;
- проводити заходи з профілактики виробничого травматизму та професійної захворюваності;
- організовувати діяльності у складі первинного виробничого колективу з обов'язковим урахуванням вимог охорони праці;

Завдання вивчення дисципліни полягає у набутті студентами знань та умінь ефективно вирішувати завдання управлінської, виробничо-технологічної, проектно-конструкторської та організаційної діяльності з обов'язковим урахуванням вимог охорони праці.

Засвоївши програму навчальної дисципліни “Основи охорони праці” бакалаври за відповідними напрямками підготовки

мають знати:

- правові та організаційні основи охорони праці, структуру і завдання управління охороною праці на виробництві;
- основи фізіології, гігієни праці та виробничої санітарії;
- принципи, методи і засоби контролю параметрів шкідливих і небезпечних виробничих чинників на робочих місцях;
- основні заходи і засоби захисту працівників від шкідливих і небезпечних виробничих чинників типових для певних видів діяльності;
- основи пожежної безпеки під час виконання робіт.

мають уміти:

- використовувати положення законів, нормативно-правових актів і нормативно-технічних документів у практичній діяльності під час виконання професійних функцій;
- дотримуватися вимог безпеки експлуатації технологічного устаткування і процесів під час виконання робіт, в також заходів з електро- та пожежної безпеки;
- впроваджувати профілактичні заходи щодо запобігання професійних захворювань та професійних отруєнь, травматизму, аварій і пожеж;

впроваджувати і контролювати виконання перспективних, оперативних і поточних планів, наказів і розпоряджень органів управління підприємства з охорони праці.

2. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Вступ. Загальні питання охорони праці.

Сучасний стан охорони праці в Україні та Європейському Союзі. Основні розділи дисципліни “Основи охорони праці”. Суб’єкти та об’єкти охорони праці. Основні терміни та визначення в галузі охорони праці.

Тема 2. Правові та організаційні основи охорони праці

Конституційні засади охорони праці в Україні. Законодавство України про охорону праці. Основні принципи державної політики України у галузі охорони праці. Гарантії прав працівників на охорону праці, пільги і компенсації за важкі

та шкідливі умови праці.

Відповідальність посадових осіб і працівників за порушення законодавства про охорону праці.

Нормативно-правові акти з охорони праці (НПАОП): визначення, основні вимоги та ознаки. Структура НПАОП. Реєстр НПАОП.

Стандарти в галузі охорони праці. Система стандартів безпеки праці (ССБП). Міждержавні стандарти ССБП. Національні стандарти України з охорони праці. Санітарні, будівельні норми, інші загальнодержавні документи з охорони праці. Акти з охорони праці, що діють в організації. Інструкції з охорони праці

Обов'язкові медичні огляди працівників певних категорій.

Тема 3. Державне управління охороною праці, державний нагляд і громадський контроль за охороною праці

Система державного управління охороною праці в Україні. Компетенція та повноваження органів державного управління охороною праці. Національна рада з питань безпечної життєдіяльності населення.

Органи державного нагляду за охороною праці, їх основні повноваження.

Громадський контроль за дотриманням законодавства про охорону праці.

Гарантії прав працівників на охорону праці.

Тема 4. Організація охорони праці на підприємстві

Структура, основні принципи і органи управління охороною праці в організації.

Служба охорони праці підприємства. Статус і підпорядкованість. Основні завдання, функції служби охорони праці. Структура і чисельність служб охорони праці. Права і обов'язки працівників служби охорони праці.

Громадський контроль за станом охорони праці в організації. Уповноважені найманими працівниками особи з питань охорони праці, їх обов'язки і права.

Комісія з питань охорони праці підприємства. Основні завдання та права комісії. Регулювання питань охорони праці у колективному договорі.

Атестація робочих місць за умовами праці. Мета, основні завдання та зміст атестації. Організація робіт та порядок проведення атестації робочих місць. Карта умов праці.

Знаки безпеки та сигнальна розмітка.

Тема 5. Навчання з питань охорони праці

Принципи організації та види навчання з питань охорони праці. Вивчення основ охорони праці у навчальних закладах. Навчання і перевірка знань з питань охорони праці працівників під час прийняття на роботу і в процесі роботи. Спеціальне навчання і перевірка знань з питань охорони праці працівників, які виконують роботи підвищеної небезпеки. Інструктажі з питань охорони праці. Види інструктажів. Порядок проведення інструктажів для працівників. Інструктажі з питань охорони праці для вихованців, учнів, студентів.

Стажування, тренінг та допуск працівників до самостійної роботи.

Тема 6. Профілактика травматизму та професійних захворювань

Виробничі травми, професійні захворювання, нещасні випадки виробничого характеру. Мета та завдання профілактики нещасних випадків професійних захворювань і отруєнь на виробництві. Основні причини виробничих травм та професійних захворювань. Розподіл травм за ступенем тяжкості. Основні заходи із запобігання травматизму та професійним захворюванням.

Тема 7. Основи фізіології та гігієни праці

Завдання і зміст гігієни праці та виробничої санітарії. Основи фізіології праці. Чинники, що визначають санітарно-гігієнічні умови праці. Класи шкідливості підприємств за санітарними нормами. Вимоги до виробничих та допоміжних приміщень. Вимоги до розташування виробничого устаткування та організації робочих місць.

Загальні підходи до оцінки та забезпечення належних, безпечних і здорових умов праці за такими факторами виробничого середовища: мікроклімат і повітря робочої зони, освітлення, шум, ультра-та інфразвук, вібрації, електромагнітні, інфрачервоні, лазерні і іонізуючі випромінювання.

Загальна класифікація засобів індивідуального захисту (ЗІЗ) і вимоги до безпечного їх використання.. Вимоги до термінів експлуатації, надійності та відповідності рівням і складу шкідливих речовин на робочому місці. Особливості використання ЗІЗ в аварійних і після аварійних ситуаціях.

Зміст даної теми конкретизується і корегується кожним викладачем у робочій навчальній програмі з урахуванням специфіки напряму підготовки фахівця

Тема 8. Основи виробничої безпеки

Загальні вимоги безпеки

Загальні вимоги безпеки до технологічного устаткування та процесів. Безпека під час експлуатації систем під тиском і кріогенної техніки. Безпека під час вантажно-розвантажувальних робіт. Захисний одяг і взуття. Засоби захисту голови, рук, очей, обличчя. Засоби захисту для робіт на висоті.

Електробезпека

Дія електричного струму на організм людини. Електричні травми. Чинники, що впливають на наслідки ураження електричним струмом.

Класифікація приміщень за ступенем небезпеки ураження електричним струмом. Напруга дотику та кроку. Ураження електричним струмом під час прямого і непрямого дотику до електроустановок. Заходи безпечної експлуатації електроустановок. Електрозахисні засоби.

Надання першої допомоги у разі ураженні електричним струмом.

Тема 9. Основи пожежної безпеки виробничих об'єктів

Організаційно-правові основи та структура забезпечення пожежної безпеки на виробництві. Основні положення Закону України “Про пожежну безпеку”. Нормативно- правові акти з пожежної безпеки.

Показники вибухопожежонебезпечних властивостей матеріалів і речовин. Категорії приміщень за вибухопожежонебезпечністю. Класифікація вибухонебезпечних та пожежонебезпечних зон.

Основні заходи і засоби пожежної профілактики та протипожежного захисту. Вибір і використання первинних засобів пожежогасіння. Порядок

використання систем евакуації. Дії персоналу під час виникнення пожежі.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	ср		л	п	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Тема 1.	18	4	2		12		22	2			20	
Тема 2.	18	4	2		12		22	2			20	
Тема 3	18	4	2		12		10	1			9	
Разом за модулем 1	54	12	6		36		54	5			49	
Модуль 2												
Тема 4	18	4	2		12		22	2			20	
Тема 5	18	4	2		12		22	2			20	
Тема 6	18	4	2		12		10	1			9	
Разом за модулем 2	54	12	6		36		54	5			49	
Усього годин	108	24	12		72		108	10			98	

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Оцінка і способи забезпечення відповідності вимогам охорони праці параметрів повітря робочої зони. Оцінка і способи забезпечення відповідності вимогам охорони праці параметрів освітлення (природного, штучного) виробничих і офісних приміщень.	4
2	Розрахунок систем вентиляції і кондиціювання повітря. Оцінка і способи забезпечення відповідності вимогам охорони праці параметрів шуму, ультра- інфра звуку на робочих місцях.	4
3	Методи організації пожежної безпеки. Методи і засоби гасіння пожеж.	4

6. Теми практичних занять

№	Назва теми	Кількість
---	------------	-----------

з/п		годин

7. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		
...		

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Модуль 1 теми 1-3	36
2	Модуль 2 теми 4-6	36
	Разом	72

9. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

10. Методи навчання

До основних методів навчання належать: лекції, практичні роботи та самостійна робота студентів згідно програми курсу

11. Методи контролю

До методів контролю належать: поточне експрес-опитування; оцінювання практичних робіт та тестовий контроль.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Приклад для заліку

Поточне тестування та самостійна робота						Сума
Модуль 1			Модуль 2			
T1	T2	T3	T4	T5	T6	100
20	15	15	20	15	15	

T1, T2 ... T6 – теми модулів

Засвоєння кожної теми оцінюється за сумою балів отриманих за:

а) виконання і здачу практичної роботи;

б) здачу теоретичного матеріалу під час поточного експрес опитування і підсумкового тестового модульного контролю.

Мінімальна сума балів для зарахування курсу складає 50 % від вказаної в таблиці.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проекту), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80-89	B	добре	
70-79	C		
60-69	D	задовільно	
50-59	E		
1-49	FX	незадовільно	не зараховано

13. Методичне забезпечення

Основні законодавчі та нормативно-правові акти

1. Закон України «Про охорону праці».
2. Кодекс законів про працю України.
3. Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я».
4. Закон України «Про пожежну безпеку».
5. Закон України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку».
6. Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення».
7. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності».
8. Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності».
9. Закон України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності»
10. НПАОП 0.00-4.09-07. Типове положення про комісію з питань охорони праці підприємства. Наказ Держгірпромнагляду від 21.03.2007 р. № 55.
11. НПАОП 0.00-4.11-07. Типове положення про діяльність уповноважених найманими працівниками осіб з питань охорони праці. Наказ Держгірпромнагляду від 21.03.2007 р. № 56.

12.НПАОП 0.00-4.21-04. Типове положення про службу охорони праці. Наказ Держнаглядохоронпраці від 15.11.2004 р. № 255.

14. Рекомендована література

Базова

1. Основи охорони праці: підручник. [Ткачук К.Н., Халімовський М.О., Зацарний В.В., Зеркалов Д.В. та ін].. – К.: Основа, 2011. – 474 с.
2. Ткачук К. Н., Зацарний В. В., Каштанов С.Ф. та ін. Охорона праці та промислова безпека: навч. посіб. – К.: Лібра, 2010. – 559 с.
3. Третьяков О.В., Зацарний В.В., Безсонний В.Л. Охорона праці: Навчальний посібник з тестовим комплексом на CD/ за ред. К.Н. Ткачука. – К.: Знання, 2010. – 167 с. + компакт-диск.
4. Треяткова Л.Д., Литвиненко Г.Є. Засоби індивідуального захисту; виготовлення та застосування: навч. посіб.. – К.: Лібра, 2008. – 317 с.
5. Ткачук К.Н., Мольчак Я.О., Каштанов С.Ф., Полукаров О.І. та ін. Управління охороною праці: Навчальний посібник. – Луцьк: 2012. – 287 с.
6. Ткачук К.Н., Єсипенко А.С., Филипчук В.Л., Полукаров О.І. та ін. Система державного нагляду за промисловою безпекою та охороною праці: Навчальний посібник. – Рівне: 2012. – 384 с.
7. Ткачук К.Н., Калда Г.С., Каштанов С.Ф., Полукаров О.І. та ін. Психологія праці та її безпеки: Навчальний посібник. – Хмельницький: 2011. – 135 с.
8. Ткачук К.Н., Филипчук В.Л., Каштанов С.Ф., Зацарний В.В., Полукаров О.І. та ін. Виробнича санітарія: Навчальний посібник. – Рівне: 2012. – 443 с.

Додаткова література

1. ДСТУ 2293-99. Охорона праці. Терміни та визначення основних понять.
2. НПАОП 0.00-1.28-10 Правила охорони праці під час експлуатації електронно-обчислювальних машин. Наказ Держгірпромнагляду від 26.03.2010р. № 65
3. Міждержавний стандарт ГОСТ 12.0.003-74 (1999) ССБТ Опасные и

вредные производственные факторы. Классификация.

4. Міждержавний стандарт ГОСТ 12.0.230-2007 ССБТ. Системи управління охороною праці. Загальні вимоги.
5. ДБН 2.09.04-87 Адміністративні та побутові будівлі.
6. Рекомендації щодо організації роботи кабінету промислової безпеки та охорони праці. Затверджені Головою Держгірпромнагляду 16.01.2008 р.
7. Рекомендації щодо побудови, впровадження та удосконалення системи управління охороною праці. Затверджені Головою Держгірпромнагляду 7.02.2008 р.
8. Перелік професій, виробництв та організацій, працівники яких підлягають обов'язковим профілактичним медичним оглядам. Постанова Кабінету Міністрів України від 23 травня 2001 р. № 559.
9. Директива Ради Європейських Співтовариств 89/391/ЕЕС «Про впровадження заходів, що сприяють поліпшенню безпеки й гігієни праці працівників».
10. Конвенція МОП 187 «Про основи, що сприяють безпеці й гігієні праці».
11. Міжнародний стандарт SA8000: 2001 «Соціальна відповідальність». SAI SA8000: 2001 Social Accountability International.
12. Міжнародний стандарт ISO 26000:2010 – «Настанова по соціальній відповідальності». ISO 26000: 2010 (Draft) Guidance on Social Responsibility.
13. Міжнародний стандарт OHSAS 18001:2007 Occupational health and safety management systems – Requirements. Системи менеджменту охорони праці – Вимоги.
14. Міжнародний стандарт OHSAS 18002, Guidelines for the implementation of OHSAS 18001. Настанова по впровадженню OHSAS 18001.

15. Інтернет-ресурси

1. <http://www.dnopr.kiev.ua> - Офіційний сайт Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду

(Держгірпромнагляду).

2. <http://www.mon.gov.ua> - Офіційний сайт Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.
3. <http://www.mns.gov.ua> - Офіційний сайт Міністерства надзвичайних ситуацій України.
4. <http://www.social.org.ua> - Офіційний сайт Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України.
5. <http://base.safework.ru/iloenc> - Энциклопедия по охране и безопасности труда МОТ.
6. <http://base.safework.ru/safework> - Библиотека безопасного труда МОТ.
7. <http://www.nau.ua> - Інформаційно-пошукова правова система «Нормативні акти України (НАУ)».